

KUNGL. VITTERHETS
HISTORIE OCH
ANTI KVITETS AKADEMIEN

ÅRSBOK 2019

STOCKHOLM 2019

Ständige sekreterarens årsberättelse

ARSBERÄTTELSEN HÄNFÖR SIG TILL VERKSAMHETSÅRET 21 mars 2018–20 mars 2019. Förekommande ekonomiska redovisningar berör emellertid i första hand kalenderåret 2018.

Ledamöter

Kungl. Vitterhetsakademien är ett oberoende vetenskapligt samfund med främsta syfte att främja forskning och annan verksamhet inom humanistiska, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen samt kulturmiljövård. Under det gångna året har två arbetande ledamöter valts in i Akademien: Johannes Persson, professor i teoretisk filosofi vid Lunds universitet och Leif Runefelt, professor i idéhistoria vid Södertörns högskola.

Samtidigt har några ledamöter för alltid lämnat oss: hedersledamoten Carl-Gustaf Andrén, professor i praktisk teologi med kyrkrätt vid Lunds universitet, ledamöterna Thorsten Andersson, professor i nordiska språk vid Uppsala universitet och Erik Cinthio, professor i medeltidsarkeologi vid Lunds universitet. Minnesteckningar över de bortgångna, svenska ledamöterna, framförs i Akademien, trycks i vår årsbok och läggs ut på Akademiens hemsida. Akademiens korresponderande ledamot Ingrid Olsson, professor emerita i isotopgeofysik med särskild

tillämpning på kvartär kronologi vid Uppsala universitet, har också avlidit under året.

Forskningsstöd och kulturmiljövård

Vitterhetsakademien har genom god förvaltning av de stiftelse- och fondmedel som tillkommit Akademien genom donationer och testamenten i år haft möjlighet att anslå cirka 40 miljoner kronor till forskning inom Akademiens verksamhetsområden. Vitterhetsakademien initierar och stödjer forskning bland annat genom femåriga akademiforskartjänster, men också genom olika former av stipendier, konferenser och symposier. Vi samarbetar gärna med andra forskningsfinansiärer. Tillsammans med Riksbankens Jubileumsfond finansierar vi projekt inom ramen för den gemensamma satsningen *Samlingarna och forskningen* och tillsammans med Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond ger vi betydande stöd till fleråriga forskningsprojekt inom den långsiktiga satsningen *Digitalisering och tillgängliggörande av kulturarvsamlingar*. Nio intressanta projekt beviljades här under året i vilka forskare och kulturarvsinstitutioner samarbetar, exempelvis projekten ”Välfärdsstaten analyserad. Textanalys och modellering av svensk politik, media och kultur 1945–1989” (professor Pelle Snickars vid Umeå universitet), ”Svensk karibisk kolonialism 1784–1878. Ny forskning genom integration, klassifikation, publikation av spridda och utforskade svenska koloniala arkiv” (Fredrik Thomasson, Uppsala universitet) och ”Att tilltala överheten: suppliker som kulturarv och källa till kunskap” (Maria Ågren, Uppsala universitet).

Vitterhetsakademien samarbetar gärna med övriga kungliga akademier. Samarbetet mellan sex kungliga akademier samt Kommittén för Gustavianska Parken har resulterat i en mycket vacker och läsvärd bok, *Vingslag över Haga*, med sju texter om Hagaparkens skiftande historia, som först presenterades i en gemensam föreläsningsserie under våren 2017. Vi fortsätter med samverkan tillsammans med Kungl. Akademien för de fria konsterna, Kungl. Musikaliska Akademien, Kungl. Skogs- och

Lantbruksakademien, Kungl. Vetenskapsakademien och Svenska Akademien nu under våren kring en ny föreläsningsserie ”Själén, kroppen, jorden, rummet” om kyrkan, konsten och vetenskapen. I det så kallade Bernadotteprogrammet, som inleddes med anledning av H.M. Konungens 70-årsdag, utdelas årligen mentorstödda stipendier till unga forskare med avsikt att initiera forskning inriktad på samverkan mellan de olika områden som representeras av de kungliga akademierna. Akademiens stipendier går detta år till tre spännande projekt: ett som vill undersöka hur rättsliga normer uppstår genom mänskligt spel och lek när artificiell intelligens tillämpas inom det militära, ett om vad reklamen betyder för historiskt specifika möjligheter att läsa och skriva skönlitteratur och ett om bland annat religiösa avvikare och folkligt religiöst liv under det sena 1700-talets Sverige.

Akademien samarbetar också med Riksantikvarieämbetet, inte minst vad gäller Akademiens arkiv och bibliotek samt tillsammans med Svenska kyrkan inom Kommittén för forskning om kyrkor, som främjar och samordnar forskning och dokumentation som rör kyrkor i Sverige.

En betydande uppgift för Vitterhetsakademien är kulturmiljövård vid de fastigheter och besöksmål som vi förvaltar. På Borgs by på Öland, Skånelaholms slott, Stjernsunds slott i Närke samt det Rettigska huset på Villagatan vårdar vi landskap och bebyggelse. Vi har under året arbetat med att bilda kulturresevat av Stensjö by i Oskarshamns kommun med syfte att bruka, levandegöra och bevara ett värdefullt småländskt agrart kulturlandskap genom att sköta marker och bebyggelse så att det ger en bild av hur en skogsby i Småland fungerade under decennierna före och efter sekelskiftet 1900.

Skrivelser och remissvar

Det hör till Akademiens uppgift att yttra sig i frågor som rör dess intressen varför vi svarar på remisser och skriver utlåtanden i angelägna frågor. Vi har lämnat remissvar på bland annat betänkandet *Rätt att forska. Långsiktig reglering av forskningsdatabaser* där vi ställt oss

i huvudsak positiva till förslaget på en långsiktig reglering av stora individbaserade register och databaser som handlar om att hitta en rimlig avvägning mellan att främja forskningens intressen och att skydda forskningspersonernas integritet. Vi har också svarat på den konstnärspolitiska utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* om konstnärers ekonomiska och sociala villkor där vi i vårt yttrande instämmer i den grundläggande synen på konstens och konstnärernas frihet, konstens egenvärde och att konstnärspolitiken ska bedrivas enligt principen om armlängds avstånd.

Internationell samverkan

Den internationella samverkan med såväl utländska akademier som internationella vetenskapliga organisationer är livlig. Vi är aktiva inom den europeiska samarbetsorganisationen för akademier, ALLEA, i bland annat etikkommittén. I den internationella samarbetsorganisationen för akademier, UAI, är vi representerade i styrelsen. Våra svenska och utländska ledamöter står för åtskilliga direkta kontakter inom sina respektive forskningsområden. Därutöver ges möjligheter för svenska forskare att vistas vid andra universitet samt att inbjuda gästföreläsare. Vi delar ut en rad olika stipendier och bidrag som syftar till att stärka forskningens internationalisering och stimulera internationella kontakter, exempelvis genom resestipendier och vistelsebidrag för forskare och i form av internationaliseringsstipendier för doktorander.

Publikationer

I ett allt starkare mediebrus är det angeläget att ny forskning och ny kunskap sprids på ett vederhäftigt och tillgängligt sätt i samhället. Vitterhetsakademien stödjer också ett par forskningsförmedlande kvalitativa tidskrifter och är en av huvudarrangörerna av det välbesökta Forskartorget vid Bokmässan i Göteborg. Akademien satsar också, tillsammans med Stockholms universitet, på ett helt nytt, innovativt, redaktionellt projekt, det digitala bildningsmagasinet *Anekdot*, med syfte att föra ut

aktuell humanistisk, akademisk forskning genom exempelvis historiska essäer i både text, bild och ljud.

Akademien har ett eget förlag där vi ger ut vetenskapliga skrifter i olika serier. I år har till exempel i den Antikvariska serien utkommit *A Case for the Middle Ages* av konsthistorikern Lena Liepe som belyser hur svensk medeltidskonst i utställningshistoriskt perspektiv presenterats för allmänheten. I samma serie utkom under året Gustaf Trotzigs bildrika bok *Arkeologins fotografier* om det arkeologiska fotografiets historia från 1830-talet fram till den digitala dokumentationens genombrott. I Historiska serien har under året utkommit 2 tunga volymer av *Johannes Mag-nus Goternas och svearnas historia*, som skrevs av Johannes Magnus, Sveriges siste katolske ärkebiskop, som dog i exil 1544. I detta praktverk (i översättning av Kurt Johannesson med originaltryckets illustrationer och med kommentar av Kurt Johannesson och Hans Helander), berättar författaren om Sveriges historia vilket fått stor betydelse för stormakts-tidens historieskrivning. Boken tilldelades Svensk Bokkonsts Diplom för god bokform 2018. Formgivare är Lars Paulsrud. I Historiska serien gavs också ut *The dynamics of law-making: A world history*, av Arne Jarrick och Maria Wallenberg Bondesson som är en komparativ studie kring lag som spänner över 4000 år. Akademien har också gett ut flera konferens-volymer, exempelvis *Juridiken kring Nationalstadsparken* och volymen *Opinionsfrihet och religion*, som är ett resultat av en konferens 2016 om 250-årsminnet av tryckfrihetsförordningen 1766.

Konferenser

Till sist kan nämnas att Akademien har en omfattande konferens- och symposieverksamhet. Ett tjugotal konferenser och symposier, ofta i Akademiens egna lokaler, har hållits om en rad olika ämnen alltifrån *Äldre kyrkomusik och liturgi i Sverige* och *Historien om svensk psykologisk forskning till Professionalism in Cultural Heritage*.

Karin Helander